

LBRIS

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

IORGA, NICOLAE

Viața și domnia lui Barbu Dimitrie Știrbey / Nicolae Iorga. -

București : Paul Editions, 2024

ISBN 978-630-6588-51-0

94

929

Tehnoredactare/Copertă: *Nicoleta Monoran*

Paul Editions

Casa Presei Libere 1, corp C1, Sector 1, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

NICOLAE IORGA

**VIATA ȘI DOMNIA LUI
Barbu Dimitrie Știrbei**

DOMN AL ȚĂRII-ROMÂNEȘTI

(1849-1856)

Paul Editions

pătrunde-vă-ți (*sic*) de timpuriu de vrednicul adevăr că pentru om, în oricare poziție înaltă s-ar afla, nu poate fi fericire pe pământ fără patrie. Iar patria se alcătuiește de bărbați vrednici și virtuoși care sprijinesc binele obștesc.

Străduiți-vă dar, iubiți tineri, a dobândi prin învățături temeinice acest merit ca un singur mijloc de a vă asigura o fericire nebântuită. Cel vrednic de a lucra binele obștesc nu poate fi la nicio întâmplare nenorocit, căci, și împotriva de v-ar sta soarta, dar și atunci mulțumirea cugetului este pentru el răsplătire neprețuită și neasemănată cu oricare altă fericire.

Siliți-vă dar fără pregetare la osteneli: vremea ce vă rămâne încă a petrece în școală trece iute; grăbiți-vă a vă folosi de această vreme, căci cu ceea ce veți dobândi acum aveți a vă urzi toată soarta viitoare.

Vedeți că acum învățăturile și purtările voastre se privesc de Prea-Înălțatul nostru Domn, a cărui inimă totdeauna a bătut pentru a voastră luminare, a cărui cea mai dintâi îngrijire și acum, după a Sa suire pe Scaunul strămoșesc, este de a vă pregăti o viitorime fericită.

Străduiți-vă dar ca printr-a voastră sporire la învățătură, întemeiere în credință și în bune obiceiuri să împlețiți cununa de mulțumire Prea-Înălțatului nostru Domn, care, prin fericirea obștească ce voiește să întemeieze într-această țară, sădește flori pe calea vieții voastre.

Marele Logofăt al Bisericeștilor,
B. Știrbei.

Joi, 13 septembrie 1834.

Introduccere	5
Capitolul I Familia și tinerețea lui Barbu Știrbei	9
I.	9
II.	12
III.	14
IV.	20
Capitolul II Domnia	27
I.	27
II.	33
III.	40
IV.	47
V.	67
VI.	70
VII.	72
VIII.	84
IX.	89
X.	91
XI.	94
XII.	99
XIII.	111
XIV.	114
XV.	128
Afaceri politice	133
I. Interne	133
II. Externe	135
Administrația	137
I. Sistemul metric	137
Grija sanitară la sate	139
Altele	139

IBDIS	We know books	
Anchete		139
Lucrări de edilitate		143
Privilegii pentru industria nouă		144
Mănăstiri		144
Școli		148
1. Școli primare în Capitală și provincie		150
2. Școala de fete Superioară		150
3. Școala comercială		152
4. Școala veterinară		153
5. Colegii		153
6. Pensionate		155
Clerul și Seminariile		158
Bursierii		163
I. La Constantinopol		163
II. La Paris		164
III. La Viena		167
IV. În Italia		169
Biblioteca și muzeul		169
Teatrul		171
Literatură instructivă și didactică		177
Din scrierile lui Vodă-Știrbei		183
Clirosul		184
I. Legiuri asupra popilor și protopopilor		184
II. Proiect de legiuri asupra învățăturilor în Seminarii		185
III. Numărul preoților celor în ființă și înscrierea lor în condici		186
IV. Deosebite măsuri pentru paza bunei orânduiei despre preoți		187
V. Înscrierile actelor civile, nașteri, căsătorii și morți		188
VI. Îndatoririle puse asupra epitropilor de la biserici		190
Mănăstirile		191

I. Legiuri asupra organizației mănăstirilor	191
II. Punerea în lucrare a legiurilor asupra mănăstirilor	192
Relația ministrului bisericesc către obșteasca Adunare la 1834	194
I. Neregularizarea mănăstirilor închinat și lucrările urmate spre aducerea lor în bună orânduială	194
II. Măsuri luate pentru paza bunei orânduiei din partea egumenilor	195
Așezări publice	197
I. Școli	197
II. Spitale	198
III. Casa copiilor sărmani	200
IV. Bilanțul de starea financiară a tuturor așezărilor publice	202
V. Casa milelor și a cerșetorilor	203
VI. Epitropia obștească	203
Înaltei Excelenței Sale, domnului deplin-împuternicitului prezident Kiseleff	206
Cuvântare școlară	210

CAPITOLUL I

FAMILIA ȘI TINEREȚEA
LUI BARBU ȘTIRBEI

I.

Barbu Dimitrie Știrbei, născut în 1795, așa de aproape de începutul unui veac nou, ale cărui aspirații nu avea să le împărtășească în toate, era fiul marelui boier Dumitrachi Bibescu. Bibeștii sunt un neam de boierinași olteni, care se ridică pe vremea stăpânirii Austriei în Banatul Craiovei. Leagănul lor e în Gorj, unde va fi trăit depărtatul străbun, moșneanul *Bibul*, undeva pe plaiuri, între țărănimea liberă, mândră a părților acelora. La Jupănești stătea, prin 1700, găsim și pe tatăl său, Tudor Bibescu, în veacul al XVII-lea, Mihai Bibescu, boier de țară fără dregătorie, făcând hotarnice și alte treburi de mazil. Peste douăzeci de ani, stăpâni erau aici Ion, Dumitrașcu și Constantin, fiii, cu Anuța, ai aceluși Mihai, care a fost căpitan, adică dregător la hotare în vremurile lui; o fată, Anuța, luase pe boierinașul Preda din Hurez. Săuleștii, Crăsnarii erau în numărul rudelor și vecinilor, cu care se schimbau din când în când

LRPIS | We know
books

pământurile. Constantin a fost abia «portărel de județ», o boierie așa de mică, încât abia se ridică mai presus de lipsa desăvârșită a boieriei. Ioan († 1742), căsătorit cu o Călină, are un fiu, Ștefan, și un altul care o ia pe Balașa Argetoianu. Dumitrașcu lăasă puțină moștenire, împovărată de datorii, fetelor sale Anița și Safta, dintre care cea dintâi îl luă pe un Tutoianu, tot din Gorj¹. Smerite și slabe începuturi pentru un neam care era menit să dea doi Domni Principatului muntean!

Cel care a făcut cu puțință mărirea Bibeștilor e Dumitrachi, fiul lui Ștefan și fratele lui Dincă și Ștefănică, a surorilor Balașa și Catinca. El se ridică repede în a doua jumătate a veacului al XVIII-lea, când Oltenia se ținea acum iarăși de Domnul din București. Mai ales după pacea de la Chiuciuc-Cainargi (1774) și noua rânduială a lucrurilor, izbutește să ajungă un om cunoscut, puternic și bogat. Căsătoria lui cu Ecaterina lui Constantin Văcărescu, fiica de suflet a lui Barbu Știrbei² (1794), îl adusese în legături de înrudire cu toată boierimea cea mare. La 1811 e în Divanul Craiovei. Revoluția de la 1821 îl aruncă deci în pribegie ca Mare-Logofăt al Țării-de-Jos. Fu printre cei dintâi care se încumetară a se întoarce pentru a-l înconjura pe noul Domn de țară, Grigorie Dimitrie Ghica, ocrotitorul său de acum înainte. Dumitrachi fu făcut Mare-Logofăt, Mare-Vornic, și averea lui cea însemnată îl făcu să joace un rol în descurcarea deficitului țării. El trăia încă la deschiderea războiului celui nou dintre ruși și turci, la 1828. Mai stătu în fruntea Divanului desăvârșitor al Craiovei, pe vremea rusească, la 1829. Fratele său Ștefan se urcă numai până la rangul de Stolnic.

Pe atunci un neam vechi de boieri mari, care se poate

¹ V. *Studii și documente*, VI.

² V. și genealogia Bibeștilor, adăugată la volumul *Règné de Bibesco*, a răp. Gh. Bibescu.

urmări până la Postelnicul Știrbei de care vorbește o scrisoare a lui Mihai Viteazul, era în decădere. Vornicul Barbu rămăsese cel din urmă din linia de căpetenie a Știrbeilor, pe lângă care se întâlnește ramura Știrbei-Drăgănescu, reprezentată pe la 1820 prin Fotachi și Ioniță. Barbu fusese pe rând Sluger, Serdar, Clucer, în tinerețe, Vistier în 1803, apoi el luase Vornicia cea Mare. Trăia încă în 1805, când era privit ca un bătrân cumsecade, cu «praxis de economie», dar el nu ajută revoluția. Își făcu *diata* sau testamentul abia în 1811 și mai trăi un an și unsprezece luni. Încă din 1815 se vindea la mezat, de către văduvă, Ecaterina, moșia lui, Mostiștea din Mehedinți, pentru cheltuielile de pomenire. O cumpără Dumitrachi Bibescu, care stăpânea acum, în numele fiului său celui mai mare, și Cepturoaia, temeiul, «scaunul» stăpânirilor familiei stinse, viteazului neam al Buzeștilor de la care Știrbei o primise, ca de la niște înaintași și rude de sânge.

Știrbei, oltean și el, trăitor mai mult în Craiova, botezase la 1796 pe cel dintâi fiu al lui Dumitrachi Bibescu. Mama lui Barbu era, cum am spus, o Văcărească, și numele lui de botez îl amintește pe Barbu Văcărescu cel dintâi, dar, cum am spus iarăși, ea fusese crescută de Știrbei, care o și cununase cu Bibescu. Deci Știrbei, neavând copii, lăasă prin *diata* sa lui Barbu Bibescu și numele de familie, precum și oarecare parte dintr-o moștenire cam îngustată și primejduită, anume: Cepturoaia sau Ciuturoaia, Curtișoara, zisă și Dobrețul, Bărbeștii, așezate toate trei una lângă alta. Barbu Bibescu Știrbei avea un frate mai mic, Gheorghe, un mezin Iancu și, de la unchiul său, Ștefan, un văr, Nicolae, colonelul de mai târziu.

Copilăria lui Barbu Știrbei se petrecu întreaga la moșii sau în Craiova, părintele său fiind până în ultimii ani ai vieții lui un boier oltean.

Adesea el era înfățișat de tatăl cel adoptiv la rude și cunoscuți. Astfel, în 1813, fiind un proces pentru moștenire între Barbu Știrbei cel tânăr și nepoatele bătrânului, din surorile lui, Uța Grădișteanu și Stanca Pârșcoveanu, episcopul de Râmnic, Galaction, arată că *«mai înainte de plecarea Sfinției Sale din București, într-una din zile, mergând spre vedere și luare de ziua-bună la răposatul Vornic Știrbei, unde era și dumnealui Logofătul Bibescu cu soția și cu copilul dumnealui Barbul, au zis răposatul copilului să-i sărute mâna, cum și Sfinției Sale au zis să-l blagoslovească și să-i ureze ca să trăiască să se procopsească, fiindcă este eparhiot al Sfinției Sale. Așijderea au zis răposatul Sfinției Sale ca au făcut pe acest copil fecior de suflet și au dat și sclitada dumnealui, ca să se numească Știrbei. Însă nu numai atunci i-au zis, ci și altă dată, când s-au dus la dumnealui spre vedere și s-au întâmplat a fi și copilul acolo, asemenea cuvinte³»*.

Înainte de anul 1821, era la Craiova o școală de grecește, întemeiată de Alexandru-Vodă Ipsilanti, odată cu multe altele; o școală slovenească întocmai ca și cea din București, fusese înființată din nou la 1796, tocmai anul nașterii lui Știrbei, după ce ea se închisese din pricina războiului și a ciumei. Ca orice boier din vremea sa, viitorul Domn știa grecește, însă cunoștința acestei limbi va fi căpătat-o el în casă, de la un dascăl particular. Tot astfel va fi dobândit cele dintâi noțiuni de franțuzește.

³ Act de judecată, din 10 iulie 1814, în Arhiva Știrbei.

De un timp, boierii începuseră a-și trimite fiii la Paris. Ioan Văcărescu, un Fălcoianu călătoriseră într-acolo încă din 1804. În 1829, dintre cei doi boieri care stăteau în Divanul oltean lângă Dumitrachi Bibescu, Nenciulescu și Iordachi Golescu, fiecare își avuse copiii la studii «înlauntru», adică «în afară». Așa făcu și Dumitrachi cu tustrei copiii săi. El poate să fi fost chiar cel dintâi care a urmat, în Oltenia, noului curent, căci Brăiloiu, viitorul jurist, nu se găsea în Svițera decât pe vremea războiului din 1828⁴.

Din scrisorile lui Brăiloiu, din călătoria în Europa a lui Constantin Golescu, se știe la ce învățătură mergeau pe atunci tinerii noștri. Ei nu urmau la Universități, unde mai era apoi și o viață liberă și liberală care-i pune pe gânduri pe părinți, ci stăteau întâi ca interni în Colegii, unde mai primeau lecții și de la câte un preparator. Ca Brăiloiu, cu bucurie tinerii scriau acasă că știu acum logica, economia politică, dreptul, limbile latină și greacă, algebra, geometria, și, neapărat – pe lângă toate aceste științe – și arte: muzica, pictura, dansul. Câte unul urma la vreo școală înaltă, fără a fi înscris, căci n-avea încă dreptul la aceasta. Ei visau bacalaureatul cel mult sau vreo carieră diplomatică în serviciul Turciei.

Știrbei urmă astfel, stând într-un Colegiu, cursurile de acasă ale mai multor profesori: unul din ei, Thurot, îi dă un atestat pentru filozofie la 17 noiembrie 1819. Cam tot pe atunci el făcuse să fie primit în loja francmasonică din Paris. Tânărul se infectase deci de ideile liberale, ce stăpâneau la Paris pe acea vreme, și el își va fi zis ca și Brăiloiu: «Acum văd mai mult nedesăvârșirea și viciile organizării noastre sociale».

Abia în 1826 el era întors înapoi în țară și cu acest an, în care el împlinea vârsta de treizeci de ani, se începe cariera

⁴ V. Documentele Cantacuzinilor, Istoria literaturii române în veacul al XVI-II-lea și Hurmuzaki, X, tablele.

LIBRIS
lui de funcționar și de om politic. Deocamdată însă, el era dregător după vechiul regim patriarhal.

III.

A fost numit Vel Căminar de Domnul național Grigore Ghica, și primi de la acesta unul din locurile de ispravnic al județului Vlașca. În același an el izbuti să fie strămutat la Ilfov, ceea ce-i îngăduia să locuiască la București. În doi ani ce mai trecură până la război, tânărul Știrbei înaintă până la Cluceria cea Mare, care era pe atunci, ca și Marea-Căminărie, numai un titlu onorific. N-avea încă pe departe însemnătatea și perspectivele fratelui său mai mic, Gheorghe, care făcuse politică la Brașov, împreună cu ceilalți tineri, pe vremea pribegiei, ținuse, în 1827, o cuvântare franțuzească înaintea ambasadorului rusesc Ribeaupierre și, prin căsătoria sa cu Zoe Brâncoveanu, era părtaș la moștenirea averii vestite a acestui boier.

Pe vremea ocupației rusești însă, se părea că el va trece înaintea fratelui său, decât care se arăta mai simpatic, mai potrivit pentru administrația modernă, mai harnic, mai om de ispravă într-un cuvânt.

Încă din mai 1828, îndată după ocupație, el e trimis înaintea comitelui Palin, cel dintâi prezident plenipotențiar al Divanurilor românești. Peste câteva zile, capătă și sarcina de a se îngriji de trecerea trupelor rusești, fiind astfel un comisar al țării pe lângă comandanții lor. Grija nu era mică, și trebuiau multe însușiri de dibăcie pentru a se putea

înțelege cu oameni care aveau față de noi sentimentele de covârșitor dispreț ale generalilor ruși din acel an de necruțătoare năvălire.

Toate funcțiile ce se încredințează lui Știrbei în acest timp de încercare sunt cam de același fel. Cererile rusești nu mai conteneau, oștile străbăteau țara în lung și în lat; prin rechiziția vitelor de muncă, prin luarea la cărături și salahorie a muncitorilor câmpului, recolta nu putea fi decât neîndestulătoare; mulți dintre boieri fugeau. Vistieria era mai mult goală și, cât de plină să fi fost, pare că tot n-ar fi ajuns. Lui Știrbei i se dădu în 1829 locul de al doilea Vistier și sameș al Visteriei – adică locul de Vistier de fapt, precum ar fi astăzi secretar general al Ministerului de Finanțe –, în locul Hatmanului Vilară, dintr-o familie care știa totuși să umble cu banii.

Încă în acest an se alcătui comisia care trebuia să dea amânduror țărilor acele «*așezămături îndeplinitoare, neapărat trebuincioase pentru orânduiala și aducerea într-o bună stare a acestui pământ*», care au primit numele de *Regulamentul Organic*. Comandantul rusesc, care era pe atunci Jeltuhin, dădu sarcina de referendar lui Barbu Știrbei. El avea să pregătească tot lucrul, să dea forma definitivă hotărârilor și să stea în neconținută legătură cu reprezentanții împărătești, sub privegherea și cu învoirea căror se urmau toate lucrările. Tot Regulamentul Organic s-a alcătuit bucată cu bucată sub ochii lui, și nimeni nu putea fi mai potrivit pentru ca să-l aplice.

Și în această misiune, el îi mulțumi pe toți și se deosebi prin însușirile de căpetenie ale vieții sale: «o deosebită osârdie și folositoare ostenele». I se dădu ca răsplată, în cele din urmă zile din același an, locul de Vornic de Poliție. Titularul avea datoria de a priveghea asupra orașului de reședință, fiind astfel, în aceiași persoană, și Primar și Prefect de poliție. Simț de gospodărie și energie harnică se cereau deopotrivă de la

el. Era, astfel, o dregătorie bine plătită și care putea îmbogăți și pe altă cale decât a veniturilor îngăduite. Știrbei începu prin părăsirea chiar a veniturilor acestora, mărgininu-se a primi leafa fixă de 950 de lei pe lună – vreo 300 de franci. Dar ceru ca și zapcii săi să-și aibă plata hotărâtă, pentru a li se tăia gustul, îndătinat, de hrăpire.

În curând conducerea Principatelor o căpătă un om destoinic, luminat, cu un spirit de organizare superior. Generalul Pavel Kiseleff era un francez prin creștere, precum era și Știrbei. Ideile liberale nu-l speriau, și era bucuros că le poate aplica undeva. Se gândea, ce e drept, ce bine ar fi pentru noi dacă ne-ar anexa rușii, dar de la o vreme mila pe care o simțise pentru români se prefăcu într-o iubire părintească. Aspru administrator, socotitor cinstit al banului sărmanilor, om de gust, el a făcut mult bine în mijlocul nostru. Părțile cumiști și binefăcătoare ale Regulamentului Organic, pe care se poate zice că el cel dintâi l-a urnit din loc, căci l-au făcut în mare parte boierii noștri, potrivit cu dorințele cele vechi ale clasei lor, se datoresc deci și îndemnului său.

Kiseleff nu putea găsi decât cu greu oameni care să răspundă dorințelor sale. Îi trebuiau, în adevăr, tineri deprinși cu lucrul sistematic, de o loialitate desăvârșită și fără scopuri egoiste. În Moldova el alese pe un Nicolae Canta, în Țara-Românească el avu norocul să-l găsească pe Știrbei. Din Iași, la 22 mai 1830, el îl numea Ministru de Interne, în «Divanul Săvârșitor», și numirea era întemeiată pe «*iubirea binelui public și purtarea onorabilă ce au deosebit totdeauna*» pe noul ministru. Kiseleff nu era un om darnic în complimente, și corecta lui franțuzească din al XVIII-lea veac oglindea drept sentimente sincere.

Știrbei păstra în același timp titlul său de Vornic și era împodobit cu Ordinul Sf. Ana, pe care-l meritase slujindu-și țara, pe când alții îl căpătau pentru că o trădaseră. În 1831 el intră, împreună cu doi colaboratori obscuri, care nu puteau

nici să-l ajute, dar nici să-l stingherească, în Eforia Școlilor, care trebuiau prefăcute cu desăvârșire – pentru întâia oară după reforma lui Alexandru Ipsilanti, veche de mai bine de cincizeci de ani. Peste câteva săptămâni, iată-l și secretar al Guvernului și membru al noului Sfat Administrativ, care urma Divanului Săvârșitor. De aici trecea în 1833 la demnitatea, la sarcina și la răspunderea de Logofăt al Trebilor Bisericești, fiind acum un adevărat Ministru al Cultelor și Instrucției Publice. Încă o dată Kiseleff îi mulțumea pentru priceperea neobosită cu care îndeplinesc până atunci atâtea «delicate îndatoriri» și, pomenea îndeosebi aducerea la îndeplinire a Regulamentului Organic, care căzuse, cum era și firesc, în sarcina lui. «Neadormitele osteneți» și «prințipurile de cinste» erau amintite și într-o adeverință deosebită din partea prezidentului-plenipotențiar, a viceregelui Țărilor Române. Decorația Sf. Stanislav sosea din Petersburg celui mai bun funcționar din amândouă Principatele. Meritele pentru aprovizionarea oștilor erau puse alături cu acelea față de noua lege și față de școlile reorganizate. După înseși scriserile lui Știrbei, putem vedea în ce chip înțelesese el aceste două misiuni din urmă, precum și ce păreri își făcuse, într-o îndelungată experiență, asupra celor mai bune mijloace pentru a aduce propășirea patriei sale.

În 1834, la plecare, Kiseleff ceruse ajutorului său de căpetenie o dare de seamă completă a muncii pe care o îndeplineseră împreună. Știrbei dădu o lucrare precisă, cumpătată, bogată în tot felul de lămuriri, întovărășită de statistici prețioase. Ceva mai bun decât atâtea nu s-a scris asupra vechiului regim, asupra Constituției noi și asupra împrejurărilor în care acela fusese înlocuit cu aceasta.

Știrbei n-a fost niciodată un entuziast, nici un vorbăreț, și puțini oameni au pătruns vreodată în intimitatea cugetului și a vieții sale. Trăia în mijlocul dușmanilor, și aceasta o știa foarte bine; în viața lui n-a avut un adevărat prieten

sau un ajutor sigur la lucru; din fire el era sfios, și educația lui desăvârșită izbutise numai să împace această sfială cu demnitatea înaltelor dregătorii și a situației supreme. Iubitorii de fraze, de declamații, de dibăcii retorice și de avânturi poetice ar citi în zadar raportul din 1834, în care n-ar afla nimic după gustul lor.

Însă oricine s-a deprins el însuși cu lucrul sistematic, făcut cuminte, în fiecare zi, în vederea unui scop bine ales și care nu se mai schimbă niciodată, oricine a învățat a-și stăpâni gândul și a-și înfrâna cuvintele, oricine a câștigat știința de a se exprima potrivit cu toată cuviința și cu răspunderea sa întreagă, oricine a gustat și el bucuria de a vedea îndeplinit un lucru urmărit multă vreme cu toate puterile sufletului și cu toată jertfa trupului, acela va fi recunoscător lui Barbu Știrbei că a scris astfel aceste pagini.

Ele nu sunt numai o constatare, ci și o critică; una și alta merg totdeauna alături. Vechiul regim e analizat și judecat în toate înfățișările și urmările sale. Acestui cercetător cinstit nu i se pare nici că țăranul ar fi leneș și nepriceput, nici că boierimea de țară ar fi fost netrebnică și afundată în vicii dintre care cel mai mic ar fi *toropirea* orientală. El găsește rău sistemul, care nu vine nici de la Nicolae Mavrocordat, nici de la oricare altul dintre Fanarioții pe care el nu-i numește astfel, ci care s-a dezvoltat istoric. *Lipsa de rânduială* e cusurul cel mare, din care vine nedreptatea, reaua gospodărie, împiedicarea oricărui progres. «Hospodarii străini» n-aveau nicio normă în cârmuirea lor: aceasta o vede și o spune Știrbei fără să poată descoperi însă motivele, care sunt datina patriarhală, pe care n-o pot îndeplini binefăcător decât mâini curate și părintești, și apoi, de altă parte, cererile neapărate ale turcilor, aduși de alte împrejurări să se hrănească numai și numai din munca noastră. Față de acești Hospodari nu mai este acum nicio neatârnamare, a nimănui: țăranul e rob, deși n-ar trebui să fie; rob al abuzurilor și al tuturor celor

care le reprezintă. Boierul, care și acum ar avea o frumoasă chemare pentru păstrarea drepturilor țării și desăvârșirea armoniei sociale, atârnă întru toate de principiile grec. El îl ține prin ranguri, prin dregătorii, prin împărțirea de scutelnici și poslușnici – un izvor de bogăție pentru cine-i are – prin dreptul său de a hotări cu de la sine putere orice procese noi și de a le învia oricând pe cele vechi, care se credeau închise. Dregătorii mai mici vin și se duc, ei se fac plătiți de popor, de «bietul țăran», care-i iartă pentru câte îndură de la ei. Corupția în această administrație fără cadre fixe și fără potrivire cu schimbările timpului e fără îndoială mare, dar aceasta nu înseamnă că slujbașii ar fi în sine răi. El citează faptul că slujitorii care strângeau birul de la liude și-l aduceau la sameș, nu s-au înfruptat niciodată din pungile de bani ale Cârmuirii. Dar în astfel de condiții ca ale timpurilor de până la 1829 nu se pot avea dregători de ispravă, cinstiți și cruțători.

O reformă era neapărată: o reformă, nu o revoluție, nu o răscoală, ca a lui Tudor, în care Știrbei vede numai un act de disperare din partea țărănimii. Înlocuirea «Hospodarilor străini» cu «Hospodari de țară» nu ajunge, și el aduce înaintea socotelile Vistieriei din 1827 ca să se vadă ce bine seamănă cu acelea din 1818, când se codificase întrucâtva sistemul cel rău. Era, deci, «*o nevoie absolută de a clădi din temelie după un plan nou*».

Aceasta s-a făcut, mulțumită lui Kiseleff, pe care scriitorul îl laudă tare și din convingere, fără fraze, fără lingușiri, fără pomenirea legăturilor sale personale cu el. Regulamentul, în toate părțile sale, i se pare o operă ideală, a cărei aplicare în scurtul termen de la 15 noiembrie 1829 până la 1 iulie 1831 i se înfățișează ca o uimire. Pe rând se arată toate însușirile și îmbunătățirile făcute: în ele s-ar cuprinde tot binele de care avea nevoie acel popor românesc, «*multă vreme clevetit și rău cunoscut, și care n-a avut poate altă vină decât de a se fi lăsat*